

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över departementspromemorian Ett särskilt tortyrbrott? (Ds 2015:42)

Åklagarmyndigheten, som anser att promemorian är väl genomarbetad och förslagen väl genomtänka, tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Myndigheten konstaterar dock att det inte är helt oproblematiskt att utforma en lagstiftning avseende ett särskilt tortyrbrott i svensk rätt, som både ska uppfylla Sveriges internationella åtaganden och samtidigt utgöra en väl fungerande lagstiftning för nationella förhållanden. Mot denna bakgrund vill Åklagarmyndigheten framföra kommentarer och synpunkter i följande avseenden.

10.3.2 Vem ska kunna dömas för tortyr (gärningsmannakretsen)?

I utredningen har anförts att det straffrättsliga ansvaret för ett tortyrbrott bör omfatta offentliga tjänstemän och andra personer som handlar såsom företrädare för det allmänna.

I den föreslagna författningskommentaren (se avsnitt 13.1) anges att under begreppet "andra som handlar såsom företrädare för det allmänna" hör personer som ingår i en gruppering, t.ex. en motståndsrörelse eller en gerillagrupp, som utövar den faktiska makten i en viss region utan att grupperingen utgör landets officiella regering.

Åklagarmyndigheten delar den uppfattning som framförs i utredningen om att starka skäl talar för att begränsa tortyrbrottet till att endast avse en viss gärningsmannakrets. Det är vidare angeläget att även personer i grupperingar som i sig inte utgör landets officiella regering men som utövar den faktiska makten i en region kan göras ansvariga för tortyrbrott. Denna gärningsmannakrets bör inte begränsas allt för snävt. Särskilt när det gäller grupperingar som ligger långt tillbaka i tiden kan det vara svårt att utreda vilken gruppering som vid en viss tidpunkt utövade den faktiska makten inom ett visst område. En styrkt tortyrgärning kan i ett sådant fall komma att bli helt ostraffad, om preskription har inträtt för motsvarande misshandelsbrott. Således kan en allt för snäv avgränsning av gärningsmannakretsen komma att leda till stötande resultat.

Därtill kan ifrågasättas om rekvisitet ”andra som handlar såsom företrädare för det allmänna” på ett lämpligt sätt beskriver grupperingar som i sig inte utgör landets officiella regering men som utövar den faktiska makten i en region. Således kan det med hänsyn till legalitetsprincipen vara svårt att i begreppet ”det allmänna” inordna en gerillarörelse som i praktiken inte utöver några andra samhällsfunktioner än att med vapenmakt kontrollera ett visst område. Tillämpningen kan därmed bli mer inskränkt än vad som anges i motiven.

10.3.4 Endast handlingar som utförs i ett visst syfte bör kunna bedömas som tortyr

Åklagarmyndigheten delar utredningens ståndpunkt att det straffrättsliga ansvaret för tortyr ska begränsas till sådana handlingar som utförts i ett visst syfte samt att de syften som anges i tortyrkonventionen bör tjäna som utgångspunkt för vilka syften som ska beaktas vid tillämpningen av det svenska tortyrbrottet.

Utredningen har valt att i lagtexten enbart ange en exemplifierande uppräkningslista av vilka syften som kan bli aktuella vilket kan framstå som tveksamt med hänsyn till legalitetsprincipen.

Även om det med hänsyn till Sveriges förpliktelse att uppfylla internationella åtaganden synes nödvändigt med en icke-uttömmande uppräkningslista bör man sträva efter att göra straffbestämmelsen så väl definierad som möjligt. Det bör därför övervägas om exemplifieringen av syften skulle kunna göras mer utförlig. Vidare bör övervägas om formuleringen ”något annat liknande syfte” kan formuleras på ett mer inskränkande sätt som bättre visar att det just ska vara frågan om syften som är näraliggande till de som angivits i lagtexten.

Det i förslaget angivna syftet ”att tvinga” (se 1 § punkt 3 i förslaget till lag om straff för tortyrbrott) skulle enligt sin strikta ordalydelse kunna omfatta även berättigat tvång som polisen vidtar (se avsnitt 10.3.5 nedan).

10.3.5 Det behövs inget undantag för smärta eller lidande som uppkommer enbart genom eller är förknippade med lagenliga sanktioner

Åklagarmyndigheten efterlyser en närmare analys av behovet av ett undantag för lagenliga åtgärder som kan anses godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Den analys som har gjorts i avsnitt 5.2.3 s. 63 och avsnitt 10.3.5 bör i det fortsatta beredningsarbetet fördjupas. Det sagda gäller inte minst i förhållande till polisens rätt att använda våld för att betvinga en person. Särskilt mot bakgrund av den relativt öppna uppräkningslistan relevanta syften vid tortyrbrott,

framstår det som angeläget att klargöra att sådant tvång som utövas med lagligt stöd och som i ett demokratiskt samhälle är accepterat inte ska anses utgöra tortyr även om det i det enskilda fallet skulle medföra svårt lidande för en person.

10.4 Straffskalan för tortyrbrott bör sträcka sig från fängelse i minst fyra år till fängelse på livstid

Åklagarmyndigheten delar utredningens bedömning att tortyrbrottets tillämpningsområde bör förbehållas mycket allvarliga gärningar. Den föreslagna straffskalan för tortyrbrott från fängelse i minst fyra år och högst arton år, eller på livstid i förening med att det inte föreslås införas någon särskild straffskala för mindre allvarligt tortyrbrott är en tydlig indikation att så är fallet, vilket Åklagarmyndigheten ställer sig positiv till.

Genom att tilldela tortyrbrott ett minimistraff på fängelse fyra år och högst arton år, eller på livstid säkerställer man att tortyrbrott får en straffskala som ligger i samma nivå som andra brott som tar sikte på mycket allvarlig våldsbrottslighet med inslag av tortyr, exempelvis synnerligen grov misshandel, grov krigsförbrytelse och brott mot mänskligheten. Detta är ett starkt skäl för den i utredningen föreslagna straffskalan. En ytterligare fördel med ett minimistraff på fängelse fyra år är att det möjliggör användandet av hemlig rumsavlyssning som ett utredningsverktyg (se 27 kap. 20d § rättegångsbalken).

Så som utredningen noterat kommer dock tortyrbrott enligt den utformning som föreslås att omfatta gärningar av mycket varierande slag. Även om de flesta tortyrbrott torde vara av sådant allvarligt slag att det är rimligt med ett minimistraff om fängelse fyra år kan det inte uteslutas att det kan förekomma gärningar som uppfyller samtliga rekvisit men där ett fängelsestraff på fyra år inte står i rimlig proportion till gärningen. Särskilt skulle denna problematik kunna uppstå när det gäller gärningar som inneburit ett psykiskt lidande. Detta är omständigheter som i någon mån talar för en särskild straffskala för mindre allvarligt tortyrbrott. Det bör dock noteras att ansvar för annat brott såsom exempelvis ofredande och olaga hot alltså kan bli aktuellt om det psykiska lidandet inte når upp till en sådan nivå att gärningen är att betrakta som ett tortyrbrott.

Tortyr utgör en mycket allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna och är brottslighet som riktar sig mot skyddsintressena liv och hälsa som är odiskutabla. Det finns all anledning att se mycket allvarligt på tortyrbrott vilket bör avspeglas i straffskalan. Denna omständighet tillsammans med att tortyrbrottets tillämpningsområde bör förbehållas för mycket allvarliga gärningar gör att Åklagarmyndigheten, trots den problematik som redogjorts

för, delar den av utredningen förslagna straffskalan samt att någon särskild straffskala för mindre allvarligt tortyrbrott inte bör införas.

10.9 Tortyrbrottet bör undantas från preskription

Åklagarmyndigheten delar utredningens bedömning att tortyrbrottet, liksom försök till sådant brott, bör undantas från preskription.

Det kan dock noteras att utredningen föreslagit att en punkt 2 med lydelsen ”tortyrbrott enligt 1 § lagen (2017:000) om straff för tortyrbrott” ska införas i 35 kap 2 § brottsbalken som reglerar vilka gärningar som ska undantas från preskription. Det bör övervägas om en hänvisning till tortyrbrott enbart enligt 1 § enligt förslagen lydelse skulle kunna innebära tillämpningsproblem i fall där bestämmelserna om utvidgat gärningsmannaskap tillämpas (se 2 § i förslaget till lag om straff för tortyrbrott).

I detta ärende har riksåklagaren Anders Perklev beslutat. I ärendets handläggning har också vice överåklagare Mikael Björk deltagit. Kammaråklagare Andreas Ekengren har varit föredragande. Internationella åklagarkammaren i Stockholm, Göteborg och Malmö samt Riksenheten för säkerhetsmål har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter.

Anders Perklev
Riksåklagare

Andreas Ekengren
Föredragande